

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בבא קמא קח

עניין: ירושת שאר קרובים בחיי הבן

אבני נזר יו"ד סי' שיב

(נו) והנה לכאורה כונת העבדה"ג כיון דלא מצינו בכחוב רק משום תחתיו מבניו ובת"כ אמר ואם אין בנו ממלא מקומו יבא אחר וישמש תחתיו. משמע דאם קרוב ממלא מקומו אינו יורשו כיון דבכחוב לא נזכר אלא בנו מוכח דשאר קרובים אינם יורשים והוא הדין בת כנ"ל:

(א) וְלִהְרֵמֵב"ם שפסק דקרובים יורשים לא קשיא ל"י מח"כ דאזיל לטעמיה. דהנה בב"ק סוף הגזול ע"פ וקח: הגזול את אביו וגשבע לו משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו ואם אינו רוצה או שאין לו לזה ובע"כ צאין ונפרעין. ובפירוש לבניו או לאחיו מחולקים רש"י ורא"ש וטור עם המוס'. שהם מפרשים לבניו של גזול או לאחיו של גזול אם אין לגזול בנים וזלם הגזול יתן לאחיו של גזול. ואף שיש בן הוא הגזול כיון שהוא אין יכול לירש זה. ש"כ נריך הוא להוציאה מתחת ידו יורש אחיו של גזול. ובהא דאמר רבא אפי' לארנקי של דקה. לכאורה קשה דלעולם יתן לקרוב. ואם אין אחים לאביו הלא נחלה ממשמשח עד יעקב. פי' היש"ש כגון שהוא בן גר. ורש"י לא ניחא ל"י לפרש בגר על כן פירש שאינו מוצא יורש לאביו. פי' אף שש"כ יש לו יורשין הוא אינו מוצא אותם שאינם אלל. והמוס' אף שפירשו לאחיו של גזול או לבניו של גזול. מ"מ מודים כשאין לו בנים ואחים נותן לאחי אביו כמ"ש בדר"פ לדעתם. וכן משמע בהגהת אשרי

(ב) אבל הרמב"ם פי' המשנה או שאין לו שאין בנים ואחים וכן כתב בחיבורו [גו"א פ"ה ה"ג] שאם אין לגזול בנים ואחים נותן לקופה של דקה. ומבואר מדבריו שאינו נותן לאחי אביו. וכן כתב בדרישה וסמ"ע [סס"י שס"ז] לדעת הרמב"ם.

(ג) והשתא לדעת הרמב"ם דכיון שיש בן אף שהוא אינו יכול לירש. מ"מ מעבד על אחי אביו מלירש. שוב לק"מ מח"כ דיבא אחר וישמש תחתיו. דכיון שיש בן אף שאינו ממלא מקומו ואינו יורש בגדולה. מ"מ מעבד על שאר קרובים מלירש. והפירוש אם בנו ממלא מקומו לאו דוקא בנו אלא היותר קרוב שירשו כמו לענין חביתין. ואם היותר קרוב אינו ממלא מקומו בטלה ירושה מהגדולה. דמ"מ מעבד על שאינם קרובים כל כך כנ"ל. וכן מורה לשון הרמב"ם בה' כלי המקדש להמעין:

ובל' זה להרמב"ם לשיטתו. אבל לדידן דכל הפוסקים. [חוץ הרשב"א בשו"ע ח"ד סי' כ"ב]. חלוקין על הרמב"ם בזה. שפיר מוכח מח"כ דאין קרובין יורשין. ונחיישנו דברי העבדה"ג. והבאנו רא"י לדבריו ג"כ מהמרדכי:

קובץ הערות סי' מ'

(י) ובש"פ הגזול ע"פ חנן הגזול את אביו וגשבע לו ומת. ה"ז יחזיר לבניו או לאחיו. ופירש"י לבניו של אביו. או לאחיו של אביו. ולפי' ל"ל דיש להמאחר דין יירש במקום המוקדם. ולדעת הרשב"א. דאחי האב כנכרין הן חשובין במקום בן. איכ' מה טיבה של חזרה זו לאחי אביו דהוי כמחזיר לנכרי. ולדעת הרשב"א נריך לפרש כפירוש תוס' סס. לבניו של גזול. אי לאחיו של גזול. דכיון דאין הגזול יכול ליקח הגזילה לעצמו. ודמי כאילו אינו ראוי לזכות בחפץ זה. שייך לשאר הבנים. אבל אם אין בנים לאביו. אין נריך להחזיר לאחי אביו דכנכרין הן חשובין:

במדבר רבה פכ"א

יד [כו. טר"ט] וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הָרוּחַ. כָּל מִי שֶׁמִּבְקֵשׁ צָרָכִי צָבוּר כָּאֵלוּ בָּא בְּזוּעָה. יִפְקֹד ה'. מֶה רָאָה לְבִקֵּשׁ הַדָּבָר הַזֶּה אַחֵר סִדֵּר נִחְלֹת. אֲלֹא בֵּינון שִׁירָשׁוּ בְּנוֹת צִלְפָּחֵד אֲבִיהֶן, אָמַר מֹשֶׁה הֲרִי הַשְּׁעָה שְׁאֵתָבַע בָּהּ צָרָכִי, אִם הַבְּנוֹת יוֹרְשׁוֹת בְּדִין הוּא שִׁירָשׁוּ בְּנֵי אֶת כְּבוֹדִי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (משלי כז יח) נִצֹּר תִּאֲנֶה יֹאכֵל פְּרִיָּה, בְּנִיָּה יֵשְׁבוּ לָהֶם וְלֹא עֲסָקוּ בַתּוֹרָה, יְהוֹשֻׁעַ הִרְבֵּה שְׂרָתָהּ וְהִרְבֵּה חֵלֶק לָהּ כְּבוֹד, וְהוּא הָיָה מְשֻׁכֵּים וּמַעְרִיב בְּבֵית הַנֶּעַד שְׁלָהּ, הוּא הָיָה מְסֻדֵּר אֶת הַסְּפָסִלִים וְהוּא פּוֹרֵס אֶת הַמַּחְצֵלֹאוֹת, הוֹאִיל וְהוּא שְׂרָתָהּ בְּכָל כַּחוֹ פְּדָאֵי הוּא שִׁישְׁמֵשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל, שְׁאִינוּ מְאֻבָּד שְׁכָרוּ, [כו. יח] קַח לָהּ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן. לְקַיֵּם מֶה שֶׁנֶּאֱמַר נִצֹּר תִּאֲנֶה יֹאכֵל פְּרִיָּה.

